

De Weidevogels van Midden-Delfland

Alstublieft, het *Weidevogelpact Midden-Delfland* doet u deze weidevogelspecial cadeau. Midden-Delfland is in het voorjaar het thuis van deze bijzondere, oer-Hollandse poldervogels, waarvan sommige meer dan 6000 kilometer vliegen om hier te kunnen broeden. Daar kunnen wij met open oren en ogen van genieten. Wellicht weet u ook dat de aantallen weidevogels de afgelopen decennia enorm achteruit zijn gegaan, ook in onze polders. Er worden in Nederland te weinig kuikens volwassen om de populaties op peil te houden. De bekendste weidevogel, de grutto broedt voornamelijk in Nederland. Als het onze nationale vogel hier niet meer lukt om zijn jongen 'vliegvlug' te krijgen, dreigt deze weidevogel uit te sterven. Dat mag niet gebeuren!

Alle krachten bundelen!

In Midden-Delfland zetten veel boeren zich al jaren in voor de bescherming van grutto, kievit, veldleeuwerik en andere vogelsoorten die in het weiland broeden. Inmiddels verenigd in het Agrarisch Collectief Midden-Delfland, nemen boeren verschillende maatregelen op hun land, waar de provincie een vergoeding voor beschikbaar stelt.

Sinds 2014 werken ook verschillende gebiedsorganisatie samen om de weidevogels in Midden-Delfland te behouden. In het samenwerkingsverband Weidevogelpact Midden-Delfland gingen zij aan de slag om de natuurcompensatiegelden van de doorgetrokken A4 zo in te zetten dat de aantallen weidevogels in Midden-Delfland niet verder afnemen. Agrarische Natuurvereniging Vockestaert, Natuurmonumenten, Natuurlijk Delfland en Vogelwerkgroep Midden-Delfland werken nog steeds samen in het Pact. De gemeente Midden-Delfland, provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap van Delfland, Agrarisch Collectief Midden-Delfland, Staatsbosbeheer en boeren uit het weidevogelcafé ondersteunen de Pact-partijen en werken intensief mee. Ook met de Wildbeheereenheid Delfland en de Groenzoom wordt nauw contact onderhouden. Een bijzondere samenwerking, die in lang niet alle weidevogelgebieden in Nederland vanzelfsprekend is.

Aan de Pact-tafel wordt veel gesproken en goed nagedacht over wat er nodig is om het tij te keren voor deze polderbroeders. Het voortbestaan van de weidevogels in Midden-Delfland wordt bepaald door een samenhang van verschillende factoren, daarom zet het Weidevogelpact breed in. De projecten en maatregelen van het Weidevogelpact staan beschreven in het Uitvoeringsplan. Op www.vockestaert.nl/weidevogelpact leest u hier meer over en vindt u contactgegevens voor eventuele vragen.

De Pact-partijen en haar partners wensen u veel leesplezier en hopen dat u dit voorjaar weer geniet van deze mooie weidevogels in Midden-Delfland.

Even voorstellen

Michel Kuijpers & Ferry van der Lans

De veldleeuwerik

In tegenstelling tot de primaire weidevogels (bij ons de kievit, grutto, tureluur en scholekster) die tot de steltlopers behoren, is de veldleeuwerik een zangvogel. En dat is dan ook één van de meest opvallende kenmerken van dit kleine bruine vogeltje; zijn fantastische, jubelende zang, hoog boven het weiland (alleen de mannetjes zingen). Vroeger overal te horen, tegenwoordig een zorgenkindje waar we erg ons best voor moeten doen om ze te behouden. De populatie van de veldleeuwerik is sinds pakweg 1960 met 95% afgenomen. Voornaamste oorzaken hiervoor zijn gelijk aan die welke de overige weidevogels parten spelen: droge, eenzijdige graslanden met minder insecten, die vroeg gemaaid worden. Maar op enkele plekken in Midden-Delfland zien we een voorzichtige toename. Door goede samenwerking met de boeren en gericht beheer, kun je hier zijn lyrische zang in het voorjaar weer horen!

Foto Jouke Altenburg

De kievit

Kieviten zijn een vertrouwd beeld in onze polders het hele jaar door. Alleen als het keihard vriest of sneeuwt vertrekken de kieviten uit ons gebied. Buiten de broedtijd vertoeven ze in grote groepen van enkele honderden vogels. Van begin maart tot in juli zijn de kieviten met hun nageslacht bezig. Kieviten zijn te vinden op plekken met kort gras, langs plassen, bij koeien en op kale akkers. De mannetjes met hun prachtige, buitelandse baltsvluchten en opzwepende roep zijn een oer-Hollandse voorjaarsbode, als begin maart de weiden nog berijpt zijn. Wanneer de kieviten hun nest of kuikens beschermen, zijn ze nergens bang voor en vallen ze iedere roofvogel of kraai aan die te dicht in de buurt komt. Half april komen de kuikens tevoorschijn en zij volgen dan het liefst de koeien die weer naar buiten gaan, want onder zo'n koe lopen geeft extra bescherming. Vroeger waren er zoveel kieviten dat hun eieren werden opgegeten. Het was een wedstrijd om het eerste ei te vinden. De koningin kreeg altijd het eerste kievitseizoen aangeboden.

Foto Renata de Wit

De tureluur

Tureluurs zijn meestal onopvallend aanwezig in de oevers van slootkanten, greppels en plasdras gebieden. Het meest opvallende aan de tureluur zijn de rood-oranje poten en dan moet je nog goed kijken, want tureluurs zijn best klein. Als je eenmaal een tureluur in beeld hebt, zo in de periode maart - juli, dan merk je dat het eigenlijk hele drukke vogeltjes zijn. Vaak roepen, veel fladderen en als ze kuikens hebben, zijn ze niet meer te houden. Op korte afstand vliegen ze scheldend om je heen om je weg te leiden van hun kostbare kroost. 'Tureluurs' word je ervan. Hun nest maken ze goed verstopt in het gras in de buurt van de grotere en sterkere kieviten, op wie ze vertrouwen in de strijd tegen roofdieren.

Bron Natuurmonumenten foto Teun Veldman

De scholekster

Vroeger was de scholekster een echte kustvogel. Tegenwoordig broeden ze ook vaak in weilanden en zelfs op grinddaken. Dit laatste is een kunstje wat van alle weidevogels alleen de scholekster kan. De kuikens worden gevoerd door de oudervogels. Zij komen het voedsel bij hun jongen brengen, zodat deze toch op de relatief kale daken kunnen opgroeien. Bij de overige weidevogels moeten de kuikens na het verlaten van het ei meteen hun eigen kostje bij elkaar scharrelen. Scholeksters kunnen heel oud worden (wel 30 tot 40 jaar) en zijn erg trouw aan hun territorium. Vaak broeden ze op precies dezelfde plaats als het jaar ervoor. De scholekster verdedigt eieren en jongen bijzonder fel en weet vaak predatoren op een afstand te houden. Vooral in het voorjaar kun je het vrolijke tepiet-tepiet van de scholekster horen, wat hem de bijnaam *Bonte Piet* heeft opgeleverd.

Foto Renata de Wit

De grutto

Na de kieviten komen eind maart de grutto's de polders in om te broeden. Zij hebben hun winter in Afrika doorgebracht, waar ze ook bij boeren verblijven, maar dan in rijstvelden. Baltsende mannetjesgrutto's vliegen hoog door de lucht en doorkruisen hele polders, terwijl ze hun eigen naam roepen. Uiteindelijk landen ze, terwijl ze hun vleugels omhoog houden, op de plek die hen het mooiste lijkt om te zorgen voor de komende generaties. Ze leven in lang gras, zodat je de kuikens maar zelden ziet. Het gedrag van de ouders is wel opvallend, met constant geroep om contact met de jongen te houden. Grutto's vliegen waanzinnig snel, veel sneller dan welke kraai, meeuw of buizerd dan ook, en het is prachtig om te zien hoe grutto's de aanval inzetten op bedreigingen voor hun kroost. Alleen voor de snelste vogel ter wereld, de slechtvalk, zijn ze bang. Grutto's zijn van eind maart tot begin juni aanwezig en sommige vliegen dan in drie dagen terug naar Senegal. Een hoogvlieger dus, onze nationale vogel.

Bron Staatsbosbeheer foto Bert Ooms

De slobbeend

Hoewel de slobbeend niet altijd tot de weidevogels gerekend wordt, broedt ook deze mooie eend in onze weilanden. Omdat de eend relatief laat begint met broeden, is deze nog niet uitgebreid wanneer er gemaaid moet worden. Bovendien zit het eendje erg goed verborgen en 'muurvast' op de eieren en wordt daardoor slecht gevonden door de vrijwilligers, die zijn nest zouden kunnen markeren zodat het niet tijdens het maaien verloren gaat. Het grote voordeel van eenden boven de andere weidevogels is dat direct na het uitkomen van de eieren de eend het water opzoekt, en daar dus veilig is, tenminste voor maaiwerkzaamheden. Uiteraard niet voor reigers, snoeken en andere liefhebbers van jonge eendjes. Maar daarom legt de eend ook acht tot twaalf eieren. De slobbeend broedt bij ons niet in grote aantallen, maar in het voorjaar kun je toch vaak meerdere mannetjes achter één vrouwtje aan zien vliegen.

Foto Ellen Sandberg

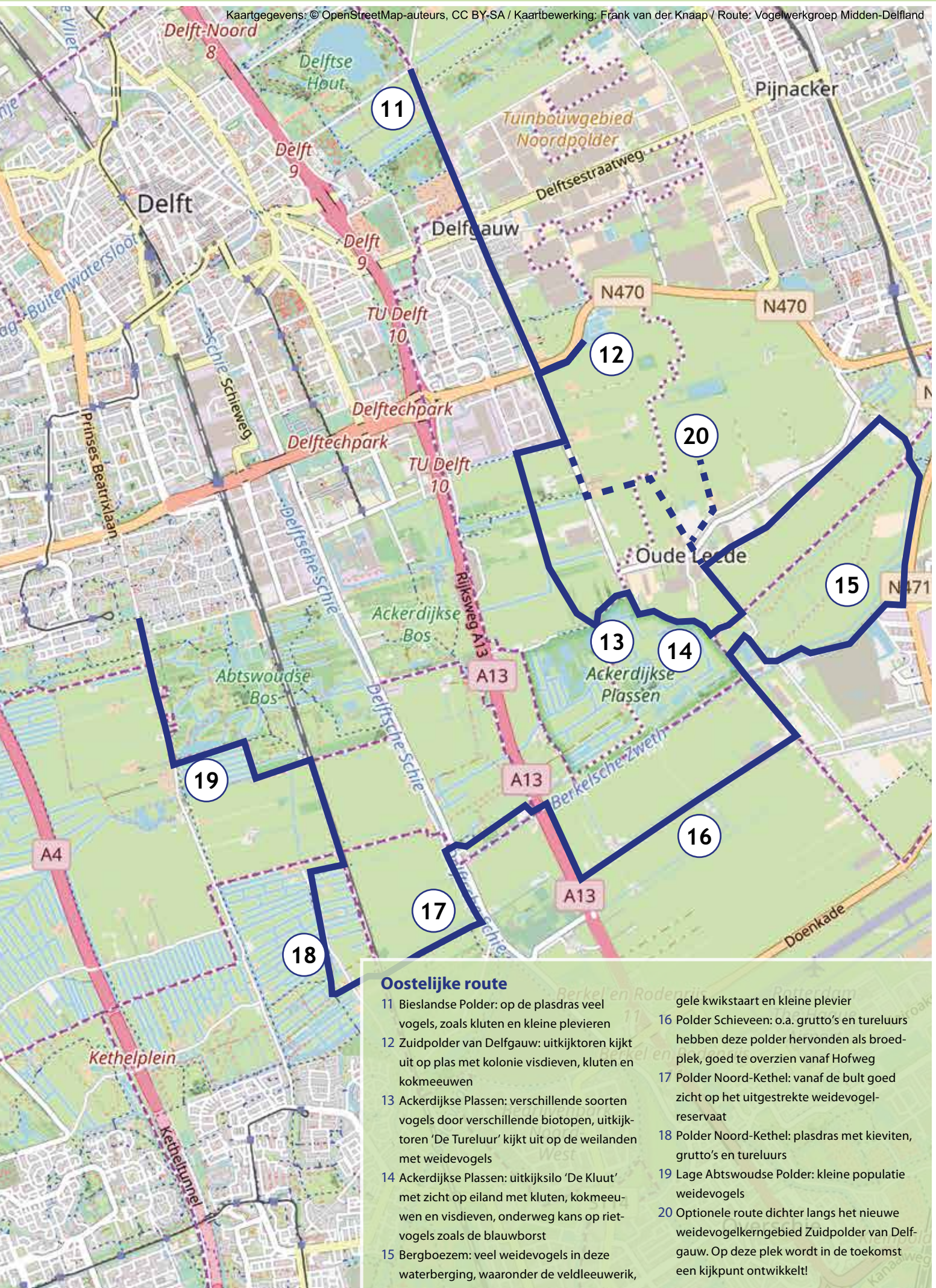
Fiets langs de **Weidevogels** van Midden-Delfland

Stap op de fiets en geniet van de weidevogels in Midden-Delfland. Respecteer hun rust en betreed de weilanden niet. Op de aangegeven locaties zijn weidevogels van maart tot en met juni goed vanaf de verharde weg te zien. Vergeet uw verrekijker niet!

Westelijke route

- 1 Griendplas - Wollebrand: grutto's eten in feb/mrt ter voorbereiding op broedseizoen
- 2a Woudse Waterberging: veel weidevogels
- 2b Woudse Polder: veel kieviten op plasdras
- 3 Klaas Engelbrechtpolder: uitkijkpunt op de dijk, veel weidevogels, midden in de polder eilandjes met visdieven en kluten
- 4a, 4b, 4c en 4d Duifpolder: zeer vogelrijke polder, langs de weg zingende veldleeuweriken, ook eilandjes met broedende visdieven, kokmeeuwen en soms scholeksters en kieviten, diverse plasdrasplekken met grutto's
- 5 Vlietlanden: enkele weidevogels zoals grutto's, tureluurs en kieviten
- 6 Commandeerspolder: veel weidevogels in deze hoek van de polder, bekijk vanaf het uitkijkpunt op de Trekkade de plasdras in het Weidevogelkerngebied Commandeerspolder
- 7a Dijkpolder: recent ingericht weide- en akker- vogelgebied
- 7b Dijkpolder: in het weiland achter de volière is het nattig, in het voorjaar weidevogels en 's winters soms grote groepen wulpen
- 8a Kralingerpolder: plasdras met kieviten en tureluurs
- 8b Kralingerpolder: deze hoek is een klein weidevogelparadijs
- 9 Grutto- en kraaiennest: grutto's eten in feb/mrt ter voorbereiding op broedseizoen, april tot juni broedende kluten en visdieven, in het najaar steltlopers op vogeltrek
- 10 Eiland Dorppolder: broedgebied voor kieviten en visdieven

Oostelijke route

- 11 Bieslandse Polder: op de plasdras veel vogels, zoals kluten en kleine plevieren
- 12 Zuidpolder van Delfgauw: uitkijktoren kijkt uit op plas met kolonie visdieven, kluten en kokmeeuwen
- 13 Ackerdijkse Plassen: verschillende soorten vogels door verschillende biotopen, uitkijktoren 'De Tureluur' kijkt uit op de weilanden met weidevogels
- 14 Ackerdijkse Plassen: uitkijksilo 'De Kluut' met zicht op eiland met kluten, kokmeeuwen en visdieven, onderweg kans op rietvogels zoals de blauwborst
- 15 Bergboezem: veel weidevogels in deze waterberging, waaronder de veldleeuwerik, gele kwikstaart en kleine plevier
- 16 Polder Schieveen: o.a. grutto's en tureluurs hebben deze polder hervonden als broedplek, goed te overzien vanaf Hofweg
- 17 Polder Noord-Kethel: vanaf de bult goed zicht op het uitgestrekte weidevogelreservaat
- 18 Polder Noord-Kethel: plasdras met kieviten, grutto's en tureluurs
- 19 Lage Abtswoudse Polder: kleine populatie weidevogels
- 20 Optionele route dichters langs het nieuwe weidevogelkerngebied Zuidpolder van Delfgauw. Op deze plek wordt in de toekomst een kijkpunt ontwikkelt!

Martin Landzaad (68) zet zich als vrijwillige weidevogelwachter in om de boer in Midden-Delfland bij nestbescherming te ondersteunen. "Als postbode kwam ik in mijn werkende leven al vaak op het erf bij de boer. Nu kom ik in een andere vorm, namelijk als weidevogelwachter!"

Ik kan **niet meer zonder** de polder

Martin Landzaad, woonachtig in Schipluiden, heeft zich bijna 10 jaar geleden aangesloten bij de vrijwillige weidevogelwacht in Midden-Delfland. "De liefde voor de natuur sluimerde al van jongs af aan en als postbode was ik ook altijd buiten te vinden. Toen ik met mijn buurman Eilke de Boer mee de polder in ging, is het echt gaan leven. Nu kan ik niet meer zonder."

Wat doet een weidevogelwachter precies?

"Samen met de andere weidevogelwachters zijn we gedurende het hele broedseizoen bezig om de weidevogels zo goed mogelijk te beschermen. We ondernemen daarvoor verschillende acties. Al voor het broedseizoen starten we met het opbouwen van de plas-dras pompen, dat zijn er zo'n 45. Dit is een stevige klus. De pompen staan natuurlijk niet bij de voordeur van de boer, dus met behulp van een trekker en vier man sterk zorgen we ervoor dat het frame op de goede plek terecht komt en bouwen we deze op met o.a. zonnepanelen en accu's. Het is een goede work-out en we zijn dan ook allemaal versleten aan het einde van de dag!"

Waarom zijn die plas-dras pompen belangrijk?

"Plas-dras is ideaal voor weidevogels en de kuikens. Doordat grasland of greppels (tijdelijk) onder water gezet worden, zorgt een zachte bodem en hogere waterstand ervoor dat weidevogels gemakkelijker bij bodemdieren kunnen."

En dan begint het broedseizoen! Op welke manier beschermen jullie de nesten?

"Als de boer op het land gaat werken, komen wij langs voor de nestbescherming. Bij lichtere werkzaamheden, dus als de vogels gemakkelijk een ander plekje kunnen zoeken, wordt er vaak gekozen om een nest tijdelijk te verplaatsen. Dit doen we door het nest in een mandje te leggen en deze in te graven in het land. Een Kievit is niet kieskeurig en zal de eieren niet afstoten. Op deze manier is het nest gemakkelijk verplaatsbaar, kan de boer het werk doen en wordt het nest daarna teruggezet op de oorspronkelijke plek. Het plaatsen van beschilderde bamboestokken zo'n 2,5 meter voor het nest, is een ander hulpmiddel dat we inzetten. Voor de boer of loonwerker is het direct duidelijk waar de nesten zich bevinden."

Bij het uitrijden van mest met een slang (sleepslangbemesting) zijn andere maatregelen nodig. Er worden zware deksels over het nest geplaatst, waardoor de grote slang over de deksel kan bewegen zonder de eieren te beschadigen."

Wat maakt het werk van een weidevogelbeschermers zo bijzonder?

"Tijdens het broedseizoen kom je op plekken waar de burger niet komt. Wanneer ik een nest vindt, maakt mijn hart een sprongetje. Het aller-mooist is als de eieren net uitkomen. Wat een magisch moment, daar doe je het voor!"

Ook is het ontzettend leuk om samen te werken met gelijkgestemden. Ik heb het enorm naar mijn zin. Het is ongelooflijk hoe inspirerend John Kleijweg is. Hij weet iedereen enthousiast te maken, staat met zijn poten in de klei en weet echt alles van vogels."

Doe je nog meer vrijwilligerswerk?

"Wilgen knotten, de oeverwalwanden schoonmaken, banieren ophangen voor de Poes in de mandcampagne, vogeleilandjes klaarmaken voor de visdiefjes. Ik kan geen nee zeggen, maar natuurlijk vind ik alles gewoon veel te leuk!"

Natascha Hokke

Linksboven:

Martin Landzaad en John Kleijweg maken eiland voor visdiefjes

Van boven naar beneden:

Onder de gele deksel ligt een nest veilig beschermd. De zware sleepslang rolt over de deksel heen en plet het nest niet

Kievitsnest komt uit in het mandje tijdens het beschermen van het nest i.v.m. de werkzaamheden op het land

Martin aan het werk om de plasdras pomp te installeren en gebruiksklaar te maken

Foto's Bas Blok

Met boer of vrijwilliger op zoek naar weidevogels

Spring op een boerenkar en ga op zoek naar weidevogels in het boerenland. Vanaf de hoge wagen ziet u de nesten in het grasland van Midden-Delfland met eigen ogen. Deze tocht is leuk voor het hele gezin! Of laat u te voet verrassen door weidevogelvrijwilligers die u meenemen en de vogels in hun werkgebied laten zien. U ontdekt alles over de wondere wereld van de weidevogel!

Zowel Natuurmonumenten als Vockestaert organiseren in het voorjaar verschillende (weide)vogelexcursies. Informatie over data, locaties en aanmelden vindt u op www.vockestaert.nl en www.natuurmonumenten.nl/agenda

Ga mee en zie met eigen ogen deze stoere kievitskuikens
Foto Renata de Wit

U leest al deze verhalen en vraagt zich misschien af: Kan ik iets doen voor de weidevogels? Het antwoord is JA!

Word weidevogelvrijwilliger

Houdt u van buitenlucht en steekt u graag de handen uit de mouwen, word dan weidevogelvrijwilliger. Bij de Vogelwerkgroep Midden-Delfland ondersteunen vrijwilligers de boeren bij de bescherming van weidevogels, zoals u kunt lezen in het interview met Martin Landzaad. De weidevogels worden elk voorjaar ook meerdere keren geteld. Hun broedlocatie wordt op kaart ingetekend. Zo weten boeren waar ze rekening kunnen houden met de vogels. Zowel via de Vogelwerkgroep als via Natuurmonumenten, tellen vrijwilligers om te zien hoe de weidevogelstand zich ontwikkelt. Vrijwilligersgroepen van Natuurmonumenten en Natuurlijk Delfland zorgen er ook voor dat geriefhoutbosjes worden geknot en het landschap open blijft. Kortom, veel verschillende manieren om mee te helpen. Kijk voor meer informatie en

Doe mee!

aanmelden op de websites van de genoemde organisaties.

Gun de weidevogel rust

Wandelt u graag over paden dwars door het weiland, kies dan tussen 1 maart en 15 juni een andere route. Weidevogels durven geen nest te maken als er steeds mensen langs lopen. Ook schrikken de vogels van honden en katten en vliegen dan van hun nest. De eieren koelen zo steeds af en hierdoor groeien de kuikens in het ei minder. Hoe langer de oudervogel op het nest kan blijven zitten, hoe warmer de eieren blijven. De kuikens groeien zo beter en komen uiteindelijk sterker uit het ei. Grote, fitte kuikens hebben uiteindelijk meer kans om te overleven en 'vliegvlug' te worden. Houd uw hond dus uit het weiland en uw kat tijdens het broedseizoen binnen.

Koop weidevogelproducten

Ook bij het boodschappen doen, kunt u de weidevogels helpen. Vogelbescherming Nederland heeft

alle vogelminnende zuivelmerken in een handig overzicht gezet op zuivelwijzer.nl. Boeren krijgen zo via het melkgeld waardering voor de natuur die zij maken. Niet elk supermarktfiliaal verkoopt deze merken, vraag er daarom speciaal naar en vertel het verhaal van de weidevogel. Of kies bewust voor producten van boeren die lokaal én natuurinclusief werken. In Midden-Delfland zijn al veel boeren, bedrijven, horeca-ondernemers en supermarkten die samen met u het verschil maken voor de biodiversiteit in de polder. Kijk op eetnatuurlijklokaal.nl waar je moet zijn.

Extra tip: Heeft u deze special uit, geef hem dan door aan iemand anders! Hoe meer mensen het verhaal van de weidevogel kennen, hoe groter de kans dat we ze in de polder blijven zien.

Openheid als uitgangspunt

Eén van de kenmerken van het mooie Midden-Delfland is de openheid van ons landschap. Niet alleen fietsers, wandelaars en andere recreanten genieten van deze openheid, maar ook kleine polderbewoners.

Voor weidevogels gaat het hier niet simpel om genieten, voor hen is het een absolute voorwaarde om zich er thuis te voelen. De meeste weidevogels hebben zich door de eeuwen heen zo ontwikkeld dat ze afhankelijk zijn geworden van open terrein om zich te kunnen handhaven.

Baltsvluchten

Om een partner aan te trekken voeren veel weidevogels spectaculaire baltsvluchten uit hoog in de lucht. Kievitmannetjes zijn hier een ster in. Zij moeten wel van veraf zichtbaar zijn voor de dames. Rijen bomen en hoge gebouwen belemmeren het zicht en zorgen ervoor dat hun kunstig uitgevoerde luchtdans niet wordt opgemerkt door de potentiële partner. Alle moeite voor niets. Daarom kiezen weidevogels ervoor om te broeden in grote open polders, ver van hagen, bomen en gebouwen. Alhoewel, dit is geen vrijwillige keuze. Het zit in hun genen ingebakken: in nabijheid van bomen broed je niet.

Roofdieren

Het landschap in de polders is veranderd en daarmee geschikter geworden voor predatoren (roofdieren) van weidevogeleieren en kuikens. Waar het eerst open en vlak was, bieden hoge bomen roofvogels nu een uitkijkpost van waaruit de polder eenvoudig kan worden afgezocht om iets eetbaars te vinden. Dichte bosjes en struikgewas zijn weer een goede schuilplek voor harige roofdieren, zoals vossen en wezels. Deze relatief nieuwe landschaps-

*De Duifpolder, open en stil in de ochtend
Foto Floor Koornneef*

elementen maken het voor predatoren makkelijker om hun voedsel bij elkaar te scharrelen. Dit geeft extra druk op de steeds kleiner wordende weidevogelpopulatie.

Landschapsinrichting

Inmiddels weten we veel meer over weidevogels, wat ze nodig hebben en wat de oorzaak is van hun achteruitgang. Wanneer we dit inzicht eerder hadden gehad, waren er misschien andere keuzes gemaakt qua landschapsinrichting en graslandbeheer. Weidevogelkuikens moeten vanaf de prille start zelf hun kostje bij elkaar scharrelen. Ze hebben vochtig, kruidenrijk grasland nodig waar ze goed doorheen kunnen lopen en makkelijk insecten kunnen vinden. Als voedsel zoeken te veel energie kost, verzwakken de kuikens en worden ze eerder gepakt door bijvoorbeeld een vos, kraai of kat.

Hoge eisen

Weidevogels zijn dus kritische vogels, die hoge eisen stellen aan hun leefgebied. Wil je ze tevreden houden, dan houd je het hakhout kort en plant je geen nieuwe bosjes aan. Een goede balans in flora en fauna is voor weidevogels van groot belang. Genoeg te eten hebben en niet te vaak zelf gegeten worden, luidt het credo. Een zekere mate van predatiebeheer en regulering in boomaanplant, is daarom wenselijk. Bomen, gras, water en rust, het hangt allemaal met elkaar samen.

Meer info:

www.vockestaert.nl
www.delfland.knnv.nl
www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/midden-delfland
www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-de-natuur/locaties/midden-delfland
www.facebook.com/vogelsmiddendelfland

@Weidevogels_MD

Uitgave Weidevogelpact Midden-Delfland m.m.v. Midden-Delfkrant.
Teksten Floor Koornneef tenzij anders vermeld.